

मैत्रावरुणर्वसिष्ठः। इन्द्रः। त्रिष्टुप्।

उदु ब्रह्माण्यैरत श्रवस्येन्द्रं समर्ये महया वसिष्ठ।

आ यो विश्वानि शवसा ततानोपश्रोता म ईवतो वचांसि ॥ ७.०२३.०१

इन्द्रम्- ईशनाधिदैवतं प्रति । ब्रह्माणि- मन्त्रान् उपासनानि वा । श्रवस्या- श्रुतिकामनया । ऐरत- प्रेरयन्ति । वसिष्ठ- अतिशयेन चित्तवृत्तिस्तम्भकर उपासक । समर्ये- आवरणैर्जनिते युद्धे । महय- इन्द्रं स्तुहि पूजय । यः । विश्वानि- सर्वाणि । शवसा- स्वशक्त्या । आ ततान- विस्तृतवान् । सः । ईवतः- प्रपन्नस्य । मे- मम । वचांसि- मन्त्रान् । उपश्रोता भवतु ॥१॥

अयामि घोष इन्द्र देवजामिरिज्यन्त यच्छुरुधो विवाचि।

नहि स्वमायुश्चिकिते जनेषु तानीदंहांस्यति पर्ष्यस्मान् ॥ ७.०२३.०२

इन्द्र- परमेश्वर । यत्- यदा । शुरुधः- ओषध्यः । विवाचि- स्तोतरि निमित्ते सति । इरज्यन्त- वर्धन्ते । तदा । देवजामिः- देवबन्धुः । घोषः- श्रुतिमन्त्रघोषः । अयामि- ओषधिवृद्धयर्थमकारि । स्वम्- स्वकीयम् । आयुः । नहि । जनेषु केनापि । चिकिते- ज्ञायते । तानि । अहांसि- पापानि । अस्मान्- नः । अति पर्षि- अतिपारय ॥२॥

युजे रथं गवेषणं हरिभ्यामुप ब्रह्माणि जुजुषाणमस्थुः।

वि बाधिष्टस्य रोदसी महित्वेन्द्रो वृत्राण्यप्रती जघन्वान् ॥ ७.०२३.०३

गवेषणम्- चिद्रश्मिकामम् । रथम्- लक्ष्यप्रापकगतिप्रतीकं वाहनम् । हरिभ्याम्- प्राणाश्वाभ्याम् । युजे- युनज्मि । ब्रह्माणि- मन्त्रानुपासनानि वा । जुजुषाणम्- सेवमानमिन्द्रम् । अस्थुः- उपासका अभितस्थुः । स्यः- सः । इन्द्रः । महित्वा- स्वमाहात्म्येन । रोदसी- द्यावापृथिव्यौ । विबाधिष्ट- अकम्पयत् । अप्रति- अप्रतिगतानि । वृत्राणि- आवरणानि । जघन्वान्- अहनत् ॥३॥

आर्पश्चित्पिप्युः स्तर्यो३ न गावो नक्षत्रं जरितारस्त इन्द्र।

याहि वायुर्न नियुतो नो अच्छा त्वं हि धीभिर्दयसे वि वाजान्॥ ७.०२३.०४

स्तर्यो न गावः- वशा गाव इव । आपः- उदकानि मूलशक्तिधाराः । पिप्युः- वर्धन्ताम् । इन्द्र । ते- तव । ऋतम्- प्रकृतिनियतिभूतसत्यम् । जरितारः- स्तोतारस्त्वदुपासकाः । नक्षन्- व्याप्नुवन्ति । नः- अस्मान् । अच्छ- अभिलक्ष्य । नियुतः वायुर्न- वायुरिव । याहि- गच्छ । त्वम् । हि- खलु । धीभिः । वाजान्- अन्नानि । वि- विशेषेण । दयसे- यच्छसि ॥४॥

ते त्वा मदा इन्द्र मादयन्तु शुष्मिणं तुविराधसं जरित्रे।

एको देवत्रा दयसे हि मर्तानस्मिञ्छूर सवने मादयस्व॥ ७.०२३.०५

इन्द्र । शुष्मिणम्- बलिनम् । तुविराधसम्- प्रभूतसिद्धियुक्तम् । त्वा- त्वाम् । जरित्रे- स्तोतृहिताय । ते- अमी । मदाः- हर्षाः । मादयन्तु- तोषयन्तु । देवत्रा- देवेषु । एकः- असहायः । मर्तान्- मनुष्येभ्यः । दयसे- यच्छसि । हि- खलु । शूर- समर्थ । अस्मिन्- एतस्मिन् । सवने- सम्भजने । मादयस्व- तुष्टो भव । तोषय च ॥५॥

एवेदिन्द्रं वृषणं वज्रबाहुं वसिष्ठासो अभ्यर्चन्त्यर्कैः।

स नः स्तुतो वीरवद्धातु गोमद्यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः॥ ७.०२३.०६

एव- इत्थम् । इन्द्रम्- परमेश्वरम् । वृषणम्- वर्षकम् । वज्रबाहुम्- वज्रपाणिम् । वसिष्ठासः- चित्तवृत्तिस्तम्भकरा उपासकाः । अर्कैः- मन्त्रैः । अभ्यर्चन्ति- पूजयन्ति । सः- असाविन्द्रः । स्तुतः । नः- अस्मभ्यम् । वीरवत्- वीर्यवत् । गोमत्- धेनुमत् रश्मियुक्तं धनम् । धातु- यच्छतु । यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥६॥